30-metinei dienraščio sukakčiai atžymėti

LAISVĖ

Part Two
Dalis Antra

No. 218 — Brooklyn, N. Y., Penktadienis, Rugsėjo - Sept. 30, 1949 — 7-tas Puslapis

V. Paukštys.

"Piemenų Įstaiga..."

Kovo mėn. 1911 m., iš Škotijos atvykau Amerikon ir kreipiausi pas Keleivio leidėjus darbo klausdamas, nes būdamas Škotijoj, prie "Rankpelnio," truputį pramokau spaustuvės darbo. Leidėjai davė darbo, nors neilgai ten dirbau, atsidūriau dirbtuvėje. Bet čia sužinojau, kad kelios savaitės atgal "Keleivio" darbininkai streikavo, reikalaudami didesnių algų ir jų keli jau metę darbą ir rengiasi prie išleidimo naujo laikraščio. Kaip greit prirengiamas darbas bus atliktas, taip greitai dar du darbininkai apleis "Keleivį" ir eis prie naujo laikraščio.

Pradžioje gegužės pasirodė pirmas "Laisvės" numeris. Pirmieji jos leidėjai buvo: J. Valatka, J. Neviackas, A. Neviackas, M. Mizara, P. Naudžius ir J. Undžius. Jie visi skaitėsi kompanai. Redaktorius buvo Montvidas, samdytas.

Žinoma, naujo laikraščio pasirodymas "Keleivio" panosėje ir dar leidžiamas buvusių jo darbininkų, negalėjo tarpe "Keleivio" leidėjų įgyti simpatiją. Tarpe "Laisvės" ir "Keleivio" prasidėjo trynimasis, kuris greitu laiku persikėlė ir į organizacijas. Jose irgi atsirado keleiviniai ir laisviniai. Susirinkimuose įvykdavo ir nemažų ginčų, visai bereikalingų. Prasidėjo varžytinės ir už spaudos darbus, kam juos duoti.

"Keleivio" leidėjai kitaip "Laisvės" leidėjų nevadindavo, kaip tik — "piemenys," "vaikėzai" ir tam panašiai, nors ir patys nedaug kuo buvo senesni.

Tų pačių metų gruodžio mėn. atvažiavo į Ameriką L. Pruseika. "Laisvės" leidėjai pradėjo kalbinti Pruseiką prie "Laisvės." Tai dar prisidėjo vienas "piemuo."

Pruseikai pradėjus dirbti redakcijoj, Montvidas pareiškė, kad vienas jų, suprantama, jis, turi būt atsakomingas. Leidėjai atsakė, kad jie suteikia abiem lygias teises. Montvidui tas nepatiko ir jis pasitraukė iš "Laisvės."

1912 metais Lawrence iškilo didelis audėjų streikas. Streikieriai vedė žūtbūtingą kovą. Tautininkų vadas Ramanauskas išėjo prieš streikierius. "Laisvė," rašydama apie tai, pavadino jį "juodašimčiu." Ramanauskas tą žodį išvertė į "juodrankį" ir visą laisviečių štabą suareštavo. Teisėjas, kurio žentas buvo Ramanausko advokatas, kiekvieną padėjo po $1,000.00 kaucijos.

Tai buvo pirmas rimtas priešų pasimojimas "Laisvę" pasmaugti. Sugrįžęs vakare iš dirbtuvės radau visus laisviečius už grotų. Pagaliaus, buvo surastos kaucijos ir išimti iš kalėjimo.

"Laisvė" teismą laimėjo, bet, suprantama, padaryta nemažai iškaščių. Nuo tos dienos ir aš pradėjau "Laisvės" spaustuvėje, o vėliau ir redakcijoje, dirbti.

"Laisvės" finansinė padėtis buvo sunki. Jeigu kurią savaitę gaudavome po $7.00, tai skaitėme labai gera savaite. Kaip kurie kompanai pradėjo atsitraukti. Pirmas atsitraukė A. Neviackas, paskui M. Mizara ir P. Naudžius. Prisiėjo ieškoti naujų "piemenų." Pakviestas iš Chicagos J. Naudžius.

Pagaliau prieita prie išvados kraustytis į Brooklyną. Tam pritarė Brooklyno ir apylinkių draugai. Draugas Pranas Marcinkevičius iš Great Necko pirmas paskolino $300.00 persikraustymui į naują vietą.

Pradžioje 1914 metų persikraustėme į Brooklyną. Čia jau tapo panaikinta kompanija ir įsteigta kooperacija. Vėliaus pradėta "Laisvė" leisti du sykiu į savaitę. Darbininkams algos paskirtos po $12.00 į savaitę. Bet ir tokios algos buvo menkos, palyginus su pragyvenimo kainomis, todėl pasitraukė J. Valatka ir J. Neviackas. Jų vietas reikėjo naujais užpildyti. Pakviestas J. Barkus ir R. Židžiūnas.

1917 metais, dėl tam tikrų priežasčių, pasitraukė L. Pruseika, nors jis bendradarbiavo. Redakcijoj pasilikome mudu su J. Barkum.

1919 metais, vasarą, šėrininkų suvažiavimas nutaria "Laisvę" leisti dienraščiu. Čia vėl reikia naujų jėgų gauti ne tik spaustuvėn, bet ir redakcijon. Reikia ir finansų, nes tinkamų dienraščio leidimui mašinų neturėjome. Draugai, kurie karštai suvažiavime stojo už dienraštį, pasižadėjo remti. Pirmas draugas T. Lisajus paskolino tris tūkstančius dolerių, antra — draugė K. Viltrakiūtė, rodos, du tūkstančiu skolino, kiti draugai po mažiau. Iš spaustuvės redakcijon pakviestas R. Mizara ir R. Židžiūnas. Kada pakvietėm seniau dirbusį "Keleivy" R. Mizarą, tai tūli draugai man išmetinėjo, kad pasikviečiau "M. Petrausko klapčiuką," ir t.t. Vėliaus atsirado Tauras, Bimba ir kiti.

"Laisvė" pradėjo eiti dienraščiu, bet priešai dėjo visas pastangas, kad kaip nors ją pasmaugus. Jeigu tik iš kokios nors kolonijos buvo korespondencijoj pažymėta keno nors vardas iš blogosios pusės, tuojaus traukdavo teisman. Žinoma, nieko nelaimėdavo, bet nuostolių padarydavo, nes be advokatų neapsieidavome.

Kaip kurie traukė teisman, reikalaudami ne bile kokių sumų pinigų. Pilėnas s k u n d ė, reikalaudamas tik... $100,000.00; kunigo Petkaus dvasiškas apetitas buvo irgi geras, nes ir jis s k u n d ė, reikalaudamas $100,000.00. Daug buvo skundimų su mažesniais apetitais. Ir visa tai buvo daroma, kad pasmaugti "Laisvę."

LAISVĖS ĮKŪRĖJAI IR PIRMIEJI JOS LEIDĖJAI

Sėdi iš kairės į dešinę: Juozas Undžius, Vincas Paukštys, Juozas Neviackas (mirė 1928 m.), Jonas Naudžius; stovi iš kairės į dešinę: Mykolas Mizara (mirė 1929 m.), P. Naudžius, Leonas Prūseika, Juozas Valatka (mirė 1948 m.).

D-rės Johannos T. Baltrušaitienės Žodis

Draugai—

Sveikinu jus visus šioje džiaugsmo šventėje.

Kaipo lietuvių laikraštis, išgyvenote ilgą laiką, pergyvenote audras, karus, persekiojimus, panieką ir kitokias sunkenybes.

Pergyvenote džiaugsmo, augimo prityrimus, ir daug laimingų prietykių, ir, neabejoju, kad laimingosios valandos kur kas daugiau atsveria už liūdnąsias. Anksti gyvenimo dienoje išėjote — didokas būrys draugų su viltimi pajudinti mūsų miegančią liaudį, teikėte jai supratimą klasių kovos, — visų šalių darbininkijos bendrumą; ir kad tik bendru visų veikimu po viena darbininkiška vėliava bus klasių kova išlaimėta.

Budinote moteris prie bendrojo darbo, išauklėjote vadovių, menininkių įvairaus tipo — subudinote visą eilę jaunuolių prie supratimo tikrosios prasmės žmogaus teisių, ir jie tapo kitiems palydovais. Sutvėrėte Literatūros Draugiją, kuri nešė ir neša apšvietą į nežinomas grįčias ir išaiškina skaitantiems tuos darbininkiškus ir apšvietos klausimus, kurie nebuvo jiems suprantami.

Draugai, prilaikėte suartintus vienminčius ne su gręsme, baime — bet supratimu, kad vienybėje glūdi spėka.

Kuomet plito baisingi paskalai apie Lietuvą — josics juodose valandose, jūs subūrėte demokratiniu sielų suvažiavimą ir davėte progą pirmarankiai susipažinti su Lietuvos tikruoju stoviu, ir josios verktiniausiais reikalavimais, ant ko ir gausiai atsiliepėme, o galiaus, sujudinote prie supratimo, kad mums reikalingas centras didmiestyje.

O kas nežino, kad ir žodžiu mus raginote prie darbo, vienas po kito, padėdami darbą į šalį, važiavote su viltimi susipažinti, susibendrinti su visur gyvenančiais draugais. Ir liūdėsio valandomis neatsižadėjote patarnauti.

Draugai, negalima suminėti, ką visą jūs išdaiginote. Negalima susekti, kur patarimai prigijo. Juk tai prilygsta akmenėliui smarkia ranka mestam į ežerą, nežinome, kur baigiasi ratas vilnių, kurias akmenėlis sukėlė. Taip, draugai, išėjote gerokas būrys su apšvietos obalsiais, — pasiliko keletas iki šiai dienai vis sėjant naujas idėjas; bet, kur kiti? Ne visi ilsisi amžinu miegu.

Mamonas kai kuriuos prisiviliojo, bet ne visus. Gal jie netyros sąžinės — gal pakrikusios sveikatos. Gal ir gal... Mes visų pasigendame.

Kas suminės, kiek pasišventimo į Laisvę pridėjo jos rūpintojėliai, skruzdėlės, be kurių darbščių rankų ir nuovargio nebūtų tiek atlikta.

O kas, po varginančių darbo valandų, sėdo ir rašė, kad pripildyti naujienomis Laisvės špaltas, kad ir kiti matytų ir kur galima pasektų arba prisidėtų bendran veikiman. Iš kur būtume sužinoję savo literatūros lobyną; apie savo poeziją, grožės literatūrą ir jos gamintojus?

Už tą visa sveikinu jus, draugai, Laisvės vairuotojai, ir linkiu ilgai, ilgai nešti šviesą, atsparą nuo priešų į mūsų eiles. Mes jūsų veikimo neapleisime. Kai užslenkanti debesys ims žaibainius laidyti, tik arčiau susiglaudę dalinsimės jūsų apšvietos įnagiais ir teiksime kitiems, — dalinsimės vienu likimu.

Dr. Johanna T. Baltrušaitienė.

Prie "Laisvės" tiesė savo pirštus ir Palmerio štabo agentai. Buvo užpuolimų ir areštų. Laike pirmo pasaulinio karo reikėjo visus politinio turinio straipsnius ir žinias versti anglų kalbon, priduoti cenzūrai ir tik tuomet siųsti paštu skaitytojams. Tuo tarpu kiti laikraščiai nuo to buvo paliuosuoti.

Ir, nepaisant tų visų sunkenybių, nepaisant priešų pastangų "Laisvę" sunaikinti, šiandien mes apvaikščiojame jos trisdešimties metų dienraščio ėjimo jubiliejų.

"Piemenys" pradėjo, tūkstančiai darbininkų tą darbą parėmė ir toliau rems, kiek tik išgalės, o "Laisvė" gyvuos.

Pirmieji "Laisvės" leidėjai jau numirę, bet jų vietas užėmė jaunesni, energingesni.

Suko Vėjas Ratą

Suko, suko vakar vėjas
Platų dulkių ratą,
Ką mąsčiau aš apie jįjį,
To jis nesuprato.

Aš mąsčiau — jo darbas veltui,
Aš mąsčiau — jis paikas, —
Smiltį barsto, dulkes kelia
Tik mažytis vaikas.

Niaugi vėjas, tas galiūnas,
Žengia kūdikystėn?
Jo sparnų juk ligi šiolei
Niekas nesuvystė.

Jis galiūnas, žino kelią,
Jis matuoja orą!
Bet gi vakar — kaip vaikelis,
Žaidė palei tvorą.

Stasys Jasilionis.

Rojus Mizara.

Tai Buvo Seniai!...

(Iš Atsiminimų)

Ramios garbės, vilties ir meilės
Mus vyliai guodė neilgai:
Pradingo jaunos žaismės dailios,
Kaip sapnas, kaip rytais rūkai!...
A. Puškinas.

I.

1919 metai.

Pavasaris.

Keletas mūsų Miko Petrausko studijoje, Lietuvių Muzikos Konservatorija vadinamoj, sunkiai dirbome, siekdamiesi užbaigti specialų kursą chorų mokytojo diplomui įsigyti. Antanas Sodeika, Antanas Bačiulis, ir eilė kitų, kurių šiuo metu nė neatmenu, ruošėmė "egzaminams." Mums, pradininkams, buvo šlovė, kad kursuose dalyvavo ir Sodeika, tuomet jau paskilbęs dainininkas.

Miko Petrausko namas, kuriame buvo muzikos studija, stovis rytinėje Broadvėje, South Bostone, tuomet plyšo nuo dainų ir muzikos. Mokinys po mokinio ėmė lekcijas jei ne dainavimo, tai piano bei smuiko.

Mes, kurie tame name, viršuje studijos, gyvenome, per keletą savaičių mažai temiegojome: spaudėmės, kad išmokti lekcijas: vieni smuiko, kiti piano, muzikos teorijos, kompozicijos, — visko po truputėlį, kad turėjus pradžią, kad pasiekus tam tikrą žinojimo laipsnį muzikoje, kad gavus choro mokytojo diplomą!

Kursą baigėme.

Neatmenu, kiek iš mūsų būrio "flunkino," kiek buvo nelaimingųjų: aš jų skaičiun neįėjau.

Neužilgo po to nei iš šio nei iš to manyje kilo noras palikti Bostoną. Kažin kodėl jis man darėsi per ankštas, per troškus. Norėjosi siektis į vakarus, nes ligi tol nebuvau toliau nuvykęs, kaip Philadelphija.

Jokios programos savo ateities darbams neturėjau. Maniau, apsigyvensiu gal kur Niūjorke, gal Čikagoje, — gal kur pradėsiu chorą vadovauti, pats mokysiuos, rašysiu, dirbsiu, koks darbas tik paklius, ir taip gyvensiu. Badu nemirsiu.

Tuomet gi buvau jaunas, pilnas energijos ir gražiausių svajonių.

Karas buvo pasibaigęs; apsiraminęs pasaulis gydėsi savo žaizdas.

Vieną gražų sekmadienį Mikas Petrauskas pagamina "išleistuvių pietus," — jis buvo visai geras kukorius: dažnai jis mums, savo įnamiams, išvirdavo visokių valgių. Pietų metu jis duoda man pamokslą, nurodydamas, kaip gyventi, ką daryti, pakliuvus bėdon.

— Nepamirškit, kad esate Koalicinės Lietuvių Respublikos narys; jei tik kokia nelaimė — čia kreipkitės!... — tėvišku tonu sako man tasai didis mūsų tautinės, liaudiškos muzikos korifėjus.

"Koalicine Lietuvių Respublika" jis vadino savo namą dėl to, kad jame gyveno socialistų, sandariečių ir tautininkų. Komunistų tuomet dar nebuvo. Pats Mikas buvo mūsų "prezidentas." Būdavo, kai pradedame mes diskusuoti politiką, kai įkarštis pasiekia čiukuro, "prezidentas" įsimaišo, garsiai surikdamas: "Gana!" Mes nutylame. Jis pradeda pokalbį nauja tema. Vėliau didžiuojasi savo griežta disciplina ir tauriu bešališkumu.

Ir štai, aš atsisveikinu su "prezidentu."

Karštai pasibučiuojame, tvirtai pasispaudžiame rankas.

— Nežiūrint, kur apsigyvensit, rašykit man, kaip draugui, — taria Mikas, lyg susijaudinęs.

Su manim drauge vyksta vaistininkas Rakas, trumpai mūsų "respublikoje" gyvenęs, o šiuo metu besiverčiąs kaž kur Čikagoje.

Einame Broadve link gatvekario. Aš nesuosi vienoje rankoje smuiką, kitoje nedidelį čemodanėlį, kuriame, be baltinių, guli pėtrauskinis diplomas, tuomet man brangiausias turtas — vienintėlis turtas.

II.

Mes jau Niūjorke.

Pirmiausiai, aišku, einu į Laisvę, kurios tuomet būstinė buvo Grand stryte.

Laisvei aš pradėjau rašinėti dar 1918 metais. Neatsimenu, ar mudu su Vincu Paukščiu anksčiau buvome susitikę ar ne. Užtenka to, kad Paukštys, tuomet redaktorius, išklausinėjęs mane, kur, kuriuo tikslu aš vykstu, pastebėjo:

— Ko gi jums važiuoti į vakarus? Kodėl neapsistoti čia pat, Brooklyne? Man rodosi, mūsų spaustuvėje jau dabar yra reikalingas darbininkas. Galėtumėt čia dirbti ir mokytis, ko siekiatės. Yra draugų, kurie mano, jog Laisvė reikėtų dienraščiu padaryti, — dar daugiau darbininkų reikės...

Tai privertė mane susigalvoti. Atsiminiau, jog aš pats, berods, 1919 metų pradžioje Laisvėje agitavau, kad ją padarius dienraščiu. Štai, dabar gera proga tam tikslui darbuotis, gyvenant čia pat, Brooklyne.

Pasitaręs su Juozu Undžium, tuometiniu Laisvės administratorium, aš stoju dirbti spaustuvėje, pirmiau presmanu, vėliau — linotypininku.

Įvyksta pusmetinis Laisvės bendrovės akcininkų suvažiavimas; jis pasisako už tai, kad Laisvė turi eiti dienraščiu.

Judėjimas už dienraštį vis plečiasi; atsiranda draugų, šėrininčių piniginę paramą. Veikėjai kolonijose nuolat rašo: "greičiau, greičiau padarykite Laisvę dienraščiu, — žmonės to nori, mūsų visuomenė to reikalauja." Kad žodžiai nebūtų tušti, jų autoriai prisiunčia ir piniginės paramos.

Tuometinė LSS vadovybė

(Tąsa 8-me pusl.)

PER ŠVIESĄ IR KOVĄ -- ŽENGIAME Į LAISVĘ!

JUOZAS UNDŽIUS, administratorius, kai Laisvė tapo dienraščiu.

VINCAS PAUKŠTYS, redaktorius, kai Laisvė tapo dienraščiu.

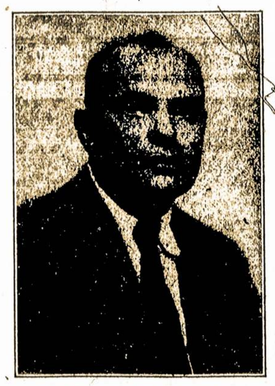

LEONAS PRŪSEIKA, redaktorius, kai Laisvė išėjo dienraščiu.

VINCAS ANDRULIS, dirbęs Laisvės Redakcijoje.

JONAS NAUDŽIUS, vienas Laisvės įkūrėjų, ilgai dirbęs administracijoje.

JUOZAS BALTRUŠAITIS, buvęs Laisvės bendradarbis, visuomenininkas, jau miręs.

Mes ir Atvykėliai, Dipukai

Į Jungtines Valstijas atvyksta daug dipukų iš Vokietijos. Jų nusistatymas vienodas: kalba, kad jie niekuomet nesitiki grįžti į Lietuvą, kol Lietuvą valdys dabartinė valdžia. Jų argumentai Lietuvos klausimu yra silpni ir kartais vaikiški. Pavyzdžiui, paimsime kelis tokius, kurie, suėję su progresyviais lietuviai, ar tai namuose, ar parengime ir sako: "Rusijos tvarka Lietuvai netinka. Rusijos gyventojai atsilikę kultūroje, progrese ir švaroje. Kolektyviai ūkiai Lietuvai esą pražūtis..."

Bet kuomet pastatai klausimą, iš kur jie tai žino, ir kas jiems tai sakė, tai visada sužinai, kad tai buvusių jų Vokietijoj lyderių pasakos. Mat, jie Lietuvoje prie dabartinės tvarkos nėra buvę. Jie negi buvo buvę Smetonos laikais Sovietų Rusijoje ir matę tai, ką pasakoja, bet jie yra prisiklausę pletkų ir prisiskaitę priešingoje spaudoje melų.

Ir dar nekurie neginčijamai kalba, kad Lietuvą valdo ne lietuviai, bet prisiųsti iš Sovietų komisarai ir kad bent kokis Lietuvoje lietuvių tarpe veikimas uždraustas, negalimas.

Well, manau, progresyvių pareiga jų argumentus išklausyti, lai jie išsikalba ir tik tuomet jiems statyti klausimą. Man teko kalbėtis su keliais. Kuomet jų kalbos išklausiau, padariau jiems sekamas pastabas: Jūs kalbate, kad Lietuvoje nėra lietuvybės, jūs kalbate, kad Lietuvoje nėra lietuvių kalba laikraščių ir nėra spausdinama lietuvių kalba knygų; jūs kalbate, kad Lietuvoje nėra lietuvių mokyklų, chorų, teatrų bei operų, tai iš kur jūs visa tai žinote?

Ir kuomet faktais prirodai, kad visi jo argumentai be jokio pamato, ir nurodai, kad dabartiniu laiku Lietuvoje lietuviškų mokyklų žemesnių ir aukštesnių yra nekuriose apskrityse daugiau, negu Smetonos laikais, ir kuomet nurodai, kad tose mokyklose yra kur kas daugiau mokinių, negu buvo Smetonos laikais, tai neturėdami kitokių faktų patiektiems faktams atremti, arba nutyla, arba savus "argumentus" vėl pakartoja.

Yra mūsų progresyvių lietuvių tarpe su netikusiu elgėsiu linkui dipukų. Tūli progresyviai savuose pokalbiuose su dipukais jiems primeta įvairius Lietuvoje Smetonos laikais nusikaltimus, karščiuojasi, juos užgauna, įžeidžia, ir taip kalbėdami jų nepertikrina, bet toliau nuo mūsų judėjimo nutolina. Reikia turėti mintyje, kad ne visi dipukai yra Lietuvos valstybei nusikaltę! Aišku, yra nusikaltusių, bet, mano manymu, jų yra mažuma. Didžiuma yra suklaidintų.

Turiu faktus, kurių negalima paslėpti. Yra dipukų, kurie jau kelinta savaitė bei mėnesis yra streiko l a u k e ; jie neskebauja, laikosi. Jie dirba šioje šalyje sunkiai, taupydami, ir siekiasi ir turi įsigiję nuosavybes. Yra dipukų, kurie skaito dienraštį Laisvę nuo jų į Ameriką atvykimo dienos, ir man ypatiškai pasakė, kad jiems Laisvėje telpanti raštai patinka, jie sutinka su Laisvės turiniu, tik jie nesutinka su Laisvėje telpančiais raštais iš Lietuvos. Tai, girdi, "iš piršto išlaušti faktai."

Su laiku jie sutiks ir su telpančiais raštais iš Lietuvos.

Jes, yra žinoma, kad jie turi savas organizacijas. Jie daro tarimus ir nustato savo veikimą, ypatingai prieš bent kokį didesnį progresyvių parengimą, nusitaria ir instruktuoja, kad nei vienas jų neitų į progresyvių parengimus, bet tokis jų tarimas ne visus dipukus baugina ir ne visi jų tarimo klauso.

Mieste, kuriame gyvenu, praktikuoja 4-ri lietuviai daktarai, atvykę iš Vokietijos, šio miesto ligoninėse; jie tykūs, užsiima tik savo profesija. Tačiau Lietuvos priešai pripasakoję įvairių nesąmonių, kodėl jie apleido Lietuvą ir turi gyventi šioje šalyje. Jų argumentai paimti iš Vokietijoje leidžiamų dipukų laikraščių. Reikia priminti ir tas, kad Vokietijoje gyvenanti ir leidžianti savus laikraščius, bile kurį savą patikimą aprūpina sava literatūra Amerikoje.

Nėra reikalo tyčiotis ir iš tokių dipukų argumentų bei nusistebėjimo. Yra žinoma, kad dipukui nuvykus pas lietuvį farmerį, jis nori matyti šio ūkio poną ir ponią. Kuomet jis pamato, kad tos farmos "ponas" ir "ponia" yra sunkaus darbo žmonės, jis stebisi, nes jis, gyvendamas Lietuvoje ir turėdamas tiek žemės, turėjo tarnus ir tarnaites ir nieko nedirbo!

Pilietis.

Tai Buvo Seniai!...

(Tąsa nuo 7-to pusl.)

taipgi pasisako už dienraštį.

Ir dienraštis pradėjo eiti. Iš karto tik keturių puslapių, techniniai ne visai gerai "aprengtas," bet dienraštis!

Mūsų krašte atmosfera tuomet buvo sunki, sloginanti.

Prasidėjo Palmerio raidai, užpuldinėjimai ant nekaltų žmonių, ant pažangaus nusistatymo darbininkų ir jų organizacijų. Vyksta areštai, kalinimai, žmonių, nepiliečių bugdymai į "Ašarų Salą" ir deportavimui.

Juodas reakcijos debesis užgulė Amerika.

Bet mes to nebojame, nes žinome, kad mūsų pusėje tiesa, kuriai lemta yra būti laimėtoja, pergalėtoja.

Vieną 1920 metų sausio mėnesio vėlyvą popietį sustoja ties Laisve sunkvežimis, iš jo iššoka keletas Palmerio agentų.

Redakcijoje tuomet buvome mudu su Rojum Židžiūnu; Paukštys ir kiti buvo kaž kur išvykę. Klausinėja jie mus, susiima "kas jiems reikia" ir išvyksta. Kitą dieną pasiima ir išsiveža Vincą Paukštį, bet greit paleidžia.

Redakcijai tuomet reikėjo darbininko, — V. Paukštys kviečia mane.

Tuomet, kiek atmenu, redakcijos personalą sudarė šitie draugai: Leonas Pruseika, Vincas Paukštys, Jonas Barkus, Rojus Židžiūnas ir šitų žodžių rašytojas.

Nepavyko man žurnalizmą susieti su muzika: abi profesijos turi savo neišmatuojamas sritis.

Jei nori būti ,kiek tiek pasekmingesniu "muzikantu," žmogus privalai mokytis ir mokytis be pertraukos, nežiūrint, kokią muzikos šaką pasirinkai.

Jei nori būti kiek tiek pasekmingesniu laikraštininku, privalai daug, daug skaityti, mokytis ir dar kartą mokytis. Sąžiningas amerikietis lietuvis laikraštininkas negali tenkintis ribotu darbo valandų skaičiumi: jis privalo dirbti visuomet, jei ne mašinėle, tai mintimis, galvosena.

Tai aš supratau 1920 metų pradžioje. Mano tęsimas muzikos studijavimo nenešė naudos, nes reikėjo nuolat rūpintis laikraštiniu darbu, nors jis tuomet, aišku, man nebuvo toks atsakingas, koks šiuo metu. Nebuvo laiko muzikos lekcijoms išmokti.

Nutraukiau dainavimą ir Metropolitan Operos Chore, kadangi dažnai tą patį vakarą, kai reikėdavo dainuoti, įvykdavo koks nors svarbus mitingas, kuriame būtinai reikėdavo būti. Apie tą laiką aš jau pradėjau tapti ir "kalbėtoju."

Ir taip aš, palaipsniui, iš South Bostono atsivežtą "profesiją" l i k v i d a v a u: smuiką pasiėmė bene V. Paukštys savo dukrelei, pianą — tūla moteriškė savo vaikams. Pas mane pasiliko tik gan gražiai atrodąs su maestro Miko Petrausko parašu diplomas. Nežinau, ar jis šiandien tūnoja kur nors mano archyve ar gal jau bus dingęs, kandžių sukapotas.

1921 metais prasidėjo mūsų judėjime nelemtas frakcinis bruzdėjimas ir skilimas. Tuomet reikėjo beveik kiekvienas vakaras (dažnai ištisos naktys) paaukoti mitingams, posėdžiams.

III.

"Kovoje" ir žurnale "Naujoje Gadynėje" bendradarbiauti, rašyti pradėjau 1916 metais. Tai dariau akstinamas Vinco Kapsuko.

Laisvei pradėjau rašyti 1918 metais. Kas galėjo tikėtis, kad man teks jai rašyti per ištisus 30 metų?!...

Tiesa, tūlam laikotarpiui esu buvęs "paskolintas" čikagiečiams, vėliau — argentiniečiams. Bet gyvendamas Čikagoje ir Argentinoje nuolat Laisvei rašiau, kaip savam laikraščiui. Gal būt, Laisvę visuomet "saviškiausiu" skaičiau, kad ji su 1911 metais, kai tik pasirodė, pradėjo lankyti mūsų sukrypusią pirkią Lietuvoje. Gal būt ji man visuomet buvo labai artima dėl to, kad vienu jos įkūrėjų buvo mano brolis Mykolas. Gal ji man buvo labai artima ir dėl to, kad Laisvė visuomet talpino daug grožinės literatūros, — jos tradicija.

Trisdešimt metų — nemažas žmogaus gyvenime laiko tarpas. Mūsų dienraštis per tą laikotarpį išgyveno skaidresnių ir ūkanotesnių dienų.

Kas bus ateityje, niekas negali pasakyti. Bet vienas aišku: *Laisvė buvo lietuvių darbo žmonių laikraštis ir tokiu pasiliks.* O jeigu taip, tai mes esame giliai įsitikinę, jog darbo žmonės ją rems tokiu pat pasiaukojimu, kaip rėmė praeityje.

Organizacijų Sveikinimai ir Linkėjimai

Šiltų sveikinimų, širdingų linkėjimų ir gausios finansinės paramos jubiliejaus proga suteikė dienraščiui šių nacionalių organizacijų apskritys ir ir kuopos:

ALDLD 2-ra Apskritis,
New York Apylinkėj.

LDS 3-čioji Apskritis
New York ir New Jersey.

ALDLD 6-ta Apskritis
Philadelphijos Apylinkė.

LDS 9-ta Apskritis,
Springfield, Ill.

LDS 5-ta Apskritis,
New Haven, Conn.

LDS 115 ir LLD 77 kuopos,
Cliffside, N. J.

ALDLD 1 kuopa,
Brooklyn, New York.

LLD 188 kuopa,
Detroit, Mich.

LDS 46 kuopa,
Brooklyn, New York.

LDS 28 kuopa,
Peru, Maine.

ALDLD 31 kuopa,
Lewiston-Auburn, Maine.

LDS 45 Kuopa,
Lewiston-Auburn, Maine

LLD 153 kuopa,
Binghamton, N. Y.

LLD 15-ji apskritis,
Cleveland Apylinkė.

ALDLD 103 kuopa,
Hudson, Mass.

ALDLD 13 kuopa,
Easton, Pa.

LDS 125 kuopa,
Lawrence, Mass.

LLD 113 kuopa,
Hamilton, Canada.

ALDLD 87 kuopa,
Pittsburgh, Pa.

ALDLD 75 kuopa,
Miami, Florida.

LDS 13-ta kuopa,
Richmond Hill, L. I., N. Y.

LLD 37 kuopa ir LDS 125 kuopa,
Lawrence, Mass.

LLD 185 kuopa,
Richmond Hill, N. Y.

LLD 9 kuopa,
Norwood, Mass.

LDS 14 kuopa,
Maspeth, N. Y.

ALDLD 39 kuopa,
Scranton, Pa.

LDS 106 kuopa,
Portland, Oregon.

LDS 103 kuopa,
Ridgewood, N. Y.

SLA 199 kuopa,
Shenandoah, Pa.

ALDLD 55 kuopa,
Ridgewood, N. Y.

ALDLD 198 kuopa,
Oakland, Calif.

ALDLD 145 kuopa,
Los Angeles, Calif.

LDS 21 kuopa,
Detroit, Mich.

ALDLD 4 kuopa,
Portland, Oregon.

LLD 50 kuopa,
Rochester, N. Y.

ALDLD 45 kuopa,
St. Petersburg, Fla.

ALDLD 11 kuopa,
Worcester, Mass.

ALDLD 2 kuopa, Moterų skyrius,
South Boston, Mass.

ALDLD 12 kuopa,
Pittston, Pa.

Klubai, Meninės Grupės,

Liet. Liaudies Teatras,
Brooklyn, New York

Liet. K. Klubas,
Brooklyn, New York

Laisvės Choras,
Hartford, Conn.

Liet. A. C. Klubas
Gardner, Mass.

Moterų Choras,
Detroit, Mich.

Moterų Apšvietos Klubai

Moterų Apšvietos Klubas,
Brooklyn, New York

Brockton Moterų Apš. Klubas,
Brockton, Mass.

Moterų Apšvietos Klubas,
Los Angeles, Calif.

Liet. Moterų Kuopa,
Rochester, New York

Detroit Lietuvių Moterų
Pažangos Klubas.

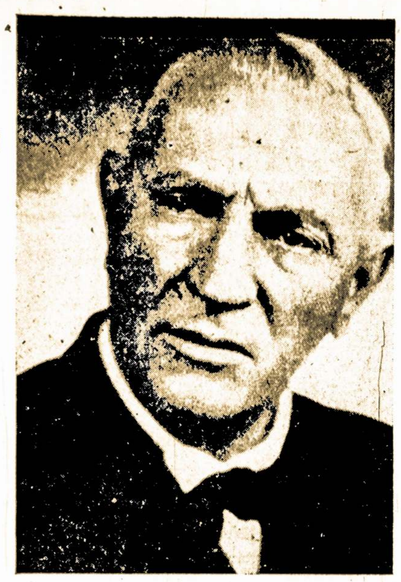

BORISAS DAUGUVIETIS,
žymus režisierius, dramaturgas, neseniai miręs Lietuvoje.

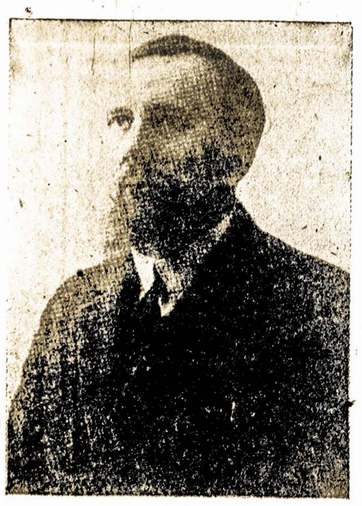

LIŪDAS GIRA,
lietuvių liaudies poetas, buvęs Laisvės bendradarbis.

PETRAS CVIRKA,
vienas žymiausiųjų Lietuvos beletristų, buvęs Laisvės bendradarbis, miręs Lietuvoj.

Dirbančioji Mūsų Visuomenė Ir Dienraštis Laisvė

Už algas dirbantieji žmonės, smulkūs biznieriai, kurie savo vaizboje dirba su šeima ar dasisamdydami kiek darbininkų, ir profesionalai, gyvenantieji iš praktikavimo savo profesijoje, sudaro dirbančiąją visuomenę. Tie trys mūsų visuomenės sluoksniai yra stambiojo kapitalo lygiai išnaudojami. Profesionalas, smulkus biznierius ir darbininkas yra lygiai skriaudžiami kainų iškilimu, taksais apkrovimu, butų trūkumu ir nedarbo pasireiškimu.

Kai tik darbininkas gauna mažesnę algą, ar dėl nedarbo jos visai negauna, tuojau sukūsta įeigos visokių rūšių smulkiosioms krautuvėms, restauracijoms ir mažoms dirbtuvukėms. Tuojau, kai elektra per vielą, per darbininką ir smulkų vaizbininką — dieglys smenga į kišenę daktarui, vaistininkui, advokatui, inžinieriui ir ilgai eilei įvairių kitų profesijų žmonių. Taigi šie faktai aiškiai įrodo, kaip tamprūs, bendri yra reikalai šių sluoksnių žmonių ir todėl šių sluoksnių žmonės bendrai yra vadinami dirbančiąja visuomene.

Kovai už savo reikalų apgynimą, dirbančioji visuomenė privalo turėti savo organizacijas ir spaudą. Kitaip negalėtų atsilaikyti prieš tas sunkias sąlygas, kurias sudaro trustinis kapitalas, besistengiantis vis labiau spausti dirbančiąją visuomenę, kad iš jos ištrėkšti vis didesnius sau pelnus. Unijos, pašalpinės ir kultūrinės organizacijos yra kūnas ir siela dirbančiajai visuomenei. O spauda yra jos kolektyvis organizatorius, mokytojas ir vadas didžiosiose kovose už duoną, aprėdalą ir pastogę.

Amerikos lietuvių visuomenei dienrašt. Laisvė yra tasai drąsusis kolektyvis vadas ir kovotojas už šviesesnę ateitį. Jis lietuvių visuomene jungia su visos šalies dirbančiąja visuomene kovai prieš išnaudojimą, reakciją ir priespaudą.

Kapitalistų klasė, sekmingesniam išnaudojimui dirbančiųjų žmonių, turi galingas įmones jų protavimo pavergimui. Jų spauda stipri, radio jų rankose, krutamieji paveikslai pajungti kapitalistų klasės reikalų gynimui; kapitalistinės ideologijos skiepijimui pajungtos mokyklos ir bažnyčios. Taigi kapitalistų klasė turi taip galingas žmonių opinijos kontroliavimui įmones, kad ji gali darbininkui skūrą lupti ir tuom pat kartu įkalbėti, būk tai yra daroma aplupamojo darbininko naudai.

Kapitalistai savo spaudai ir kitoms jų propagandos įmonėms nesigaili pinigų. Už visokius paskelbimus spaudai supila milionus dolerių ir jų spauda yra turtinga, auga vešliai, kaip usnys derlingoje dirvoje. Aukų iš plačių masių tai spaudai nereikia, milionieriai duoda jai gana.

Dirbančiųjų klasės spauda yra suvargusi finansiniai, nes dirbančioji visuomenė kapitalistų yra taip iščiulpta, kad ji finansiniai vos suveda galą su galu. Mažai tegali išleisti spaudos palaikymui. Tačiau spauda mums yra taip lygiai svarbi ir reikalinga, kaip reikalinga yra sveikatai duona ir druska.

Jei mes neturėtume spaudos ir organizacijų kovai už geresnį gyvenimą, tai mums nebūtų prieinamos mokyklos, neturėtume šilumos ir kitokių moderniškų patogumų butuose, neavėtume batu, nepažintume balto kalnieriaus, neturėtume nė tinkamesnio siūto; vaikščiotume pusnuogiai, nedavalgę ir būtume beraščiai, kaip Kinijos "kūliai" ar Indijos nualinti žmonės kad yra. Jie dirba už saują ryžių per dieną, gyvena baisiausiame skurde ir tamsybėje.

Kad mes, Amerikos dirbančioji visuomenė, turim geresnį gyvenimą už Indijos ir Kinijos dirbančiuosius žmones, tai ne todėl, kad mūsų šalies kapitalistai būtų geresni, bet todėl, kad mes esame organizuoti ir kovojame už geresnes gyvenimo sąlygas. Tie patys mūsų šalies kapitalistai, gavę biznio koncesijas Indijoje, Kinijoje ir kitur užsieniuose, už ryžių saują atlyginimo spaudžia prakaitą per ištisą dieną iš tų šalių darbininkų ir rodo mums, kaip ten ir ten, atsilikusiose šalyse darbininkai paklusnūs.

(Kinijos darbininkų "paklusnumu," ačiu Dievui, mūsiškiai kapitalistai jau nesidžiaugia.) Visur dirbantieji žmonės pradeda suprasti svarbą kovos savo reikalų apgynimui. Jau ne per toli diena, kada ir indusai paseks Kinus.

Ši dienraščio Laisvės laidą parodo, kad ir lietuvių dirbančioji visuomenė supranta savo spaudos svarbą ir gražiai ją remia. Organizacijų pasveikinimai dienraščio Laisvės jubiliejaus proga, profesionalų ir biznierių pasiskelbimai ne tik šioje jubiliejinėje laidoje, bet nuolat, parodo, jog pažangioji Amerikos lietuvių visuomenė brangina ir remia savo dienraštį.

Suprasdami savo klasės reikalus, įmatydami, kokią svarbią rolę mūsų reikalų apgynimui vaidina dienraštis Laisvė, mes dėsime pastangas išlaikyti savo dienraštį dar ilgus metus.

P. Buknys.

Cliffside, N. J.

BRUOŽAI IŠ ATSIMINIMŲ

Tarsi nejučiomis prabėgo 38 metai, kai turėjau laimę pamatyti laikraštį vardu Laisvė. Tai buvo pradžia pavasario 1911 metais.

Nuo New Yorko skersai Hudson upę riogsojo apjuodęs ir apdulkėjęs didelis fabrikas, vadinamas Corn Product Refinery Co. Sudarymui pajėgos šios dirbtuvės operavimui, dieną ir naktį buvo kūrenami anglimis 20 pečių. Vienas pečkurys per 12 valandų sukūrendavo - sumesdavo į pečių apie 16 tonų anglių ir daugiau.

Pečkuriai — parinkti, petingi vyrai. Didelė didžiuma pečkuriais šioje dirbtuvėje buvo iš Lietuvos išeivijos jaunimas. Dirbdavom 365 dienas metuose ir po 12 valandų į parą. Sekmadieniais, persikeičiant iš dieninio į naktinį darbą arba antraip, dirbom 18 valandų be pertraukos. Užmokestis buvo 22½ cento už darbo valandą. Už viršlaikius ekstra užmokesčio nebuvo ir apie juos niekas nė neprisimindavo.

Vieną vakarą, pradedant dirbti, Mykolas Mažeika (dabar jau miręs), priėjęs prie manęs, padavė Laisvės pirmąjį numerį, datuotą 5 d. balandžio, 1911 metais, ir sako: "Aš bečiu rublį, kad šitokio laikraščio dar nesi matęs."

Nieko jam neatsakydamas, pravėriau pečiaus duris dėl daugiau šviesos ir pradėjau tą dar nematytą laikraštį vartyti—tėmyti antgalvius. Man nepastebimai išlindo bosas iš užpečiaus ir kai devynios pėtnyčios susiraukęs užburbuliavo: "Jei nori laikraščius skaityti, tai eik į knygyną ar namo, o ne čia."

Bosui prasišalinus, Mažeika patarė tą laikraštį pasilaikyti. Esą, man jį prisiuntė mano giminė J. Undžius ir prašo, kad platintume.

Išdirbęs per tą naktį, ryte parsinešiau namo ir perskaičiau kiekvieną žodį tame laikraštyje. Ant rytojaus užsiprenumeravau per Mažeiką Laisvę ir tapau jos platintoju.

1914 metų gegužės mėnesio pradžioje šio miestelio SLA 70-tos kuopos iniciatyva buvo sušaukta Brooklyne, P. Draugėlio svetainėj, New Yorko ir New Jersey SLA kuopų konferencija tikslu suorganizuoti apskritį. Apie tą patį laiką buvo atsikrausčiusi iš Bostono Laisvė.

Ateidamas į konferenciją, A. B. Strimaitis (dabar jau miręs), tuo laiku buvęs SLA centro sekretorium, atsivedė kaipo svečią Laisvės redaktorių L. Prūseiką ir supažindino su susirinkusiais. Tada ir mano buvo pirmas Amerikoj susitikimas su drg. Prūseika.

Nuo tada Prūseika buvo nuolatinis prelegentas - kalbėtojas šio miestelio lietuviams.

1919 metais, kai buvo nutarta leisti Laisvę dienraščiu, tai cliffsidiečiai parodė didelį entuziazmą už dienraščio leidimą. Per mėnesį laiko Laisvė skaitytojais ir šėrininkais tada čia pasitrigubino. Daugiausia skaitytojų ir šėrininkų turėjom 1921 ir 1922 metais. Cliffsidiečiai, kaip nepajudinamas mūras, stovėjo su Laisve. Dar ir dabar smagu prisiminti tuos laikus, tuos sunkius darbus, iš Lietuvos išeivijos sūnų tą ūpą ir energiją apšvietos ir kultūros darbuose.

Šiuom laiku šiame miestelyj lietuviai žymiai didesne pusė sumažėjo. Keletas stambių dirbtuvių užsidarė ar kitur persikėlė, o kitos su moderniškomis mašinomis žymiai darbininkus sumažino. Dėl tų priežasčių daug lietuvių išsiblaškė po kitus miestus—daug jau jų ir motina žemė paslėpė. Visoje šioje apylinkėje šiuo laiku lietuvių užsilikę apie 60 šeimynų.

Iš lietuvių biznierių irgi da pasilaiko Pocių šeimos operuojamas Tavern, 358 Cliff St. Pociai yra seniausiai čia apsigyvenusi, pionierių šeima. Šeimininkas Leonas Pocius pasimirė prieš du metus. Dabar jo žmona, Amilija Pocienė, su dukromis ir sūnum Leonu operuoja minėtą biznį. Pocių visa šeima yra draugiški žmonės ir seni, nuolatiniai Laisvės skaitytojai. Šioje jubiliejinėje laidoje telpa Pocių linkėjimai Laisvei ir biznio pagarsinimas.

Kazys Steponavičius.

Detroit, Mich.

LDS 21-ma kuopa, Detroit, Michigan, sveikina Dienraštį Laisvę su jos 30 Metų Jubiliejum.

Lietuviai! Jauni, jaunučiai ir suaugę — Būkite nariais Lietuvių Darbininkų Susivienijimo.

Kuopos susirinkimai įvyksta kiekvieno mėnesio pirmą sekmadienį, 4097 Porter St., Detroit, Mich.

Valdyba:
Pirm. G. NAUSEDA, Sekr. J. J. BUTKUS, Fin. sekr. E. GRASHA.

Linkiu Dienraščiui Laisvei kuo geriausio pasisekimo teikti apšvietą lietuviškai kalbantiems žmonėms.
LOUIS TILVIKAS

Savininkas

Easton Baking Co.

34 No. 7th Street, Easton, Pa.

PASSAIC, N. J.

*

Alex ir Anna Lakštučiai, savininkai

BROOKLYN SHOE STORE

sveikina dienraštį Laisvę jos 30-ties metų gyvavimo sukaktim. Gyvuokit ir tęskit tą neatlaidžią kovą už demokratiją ir liaudies reikalus.

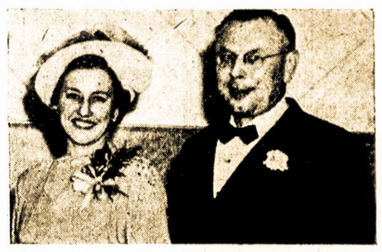

Mr. & Mrs. A. Lark,
Proprietors

100 Market St., Passaic, N. J.

Telephone:
PASSAIC 2-8856

Šia proga ryštamės painformuoti New Jersey lietuvius, jog mes šiuom laiku atžymime BROOKLYN SHOE STORE 25 metus gyvavimo sukaktį. Per ištisus šiuos metus mūs krautuvėj čeverykai parduodami su didelėmis nuolaidomis. Užeikite persitikrinti į šią didžiausią ir moderniškai įrengtą lietuvio apavalų krautuvę. Vėliausių madų didelis pasirinkimas vyrams, moterims ir vaikams.

Bayonne, N. J.

Širdingai sveikinu dienraštį Laisvę jubiliejaus proga ir linkiu gyvuoti!
MIKE PANELIS, savininkas

Mike's Midtown Tavern

TELEVISION
SHUFFLE BOARD - KOOLER-KEG SYSTEM
347 Avenue E, Bayonne, N. J.
BAYONNE 3-7562

Congratulations and Best Wishes

Office Tel. BAyonne 3-2278

Stephen F. Sladowski

COUNSELLOR - AT - LAW

615 Broadway, Bayonne, N. J.

Šia Jubiliejaus proga linkiu dienraščiui Laisvei gyvuoti dar ilgus metus ir tiekti apšvietą lietuviškai kalbantiems žmonėms!

FELEKSAS J. MILVIDAS

savininkas

BAR & GRILL ĮSTAIGOS

Geri užkandžiai ir įvairūs gėrimai.

55 East 21st Street, Bayonne, N. J.

PASINAUDOKITE TELEVISION

TELEVISION AT LOWEST PRICES

RCA - STROMBERG-CARLSON
EMERSON - PHILCO - ZENITH
ADMIRAL - MOTOROLA
PIANOS - RECORDS - RADIOS
WASHING MACHINES - REFRIGERATORS

Wolfson's Appliance Store

542 Broadway, Bayonne, N. J.

at 25th St. • Tel. BA. 3-1221.

STASYS BALČIŪNAS
buvęs Laisvės bendradarbis, presmanas, jau miręs.

POVILAS JATULIS,
buvęs Laisvės bendradarbis ir rėmėjas, mirė prieš vienerius metus.

VYTAUTAS MONTVILA,
žymus poetas, nacių nužudytas Lietuvoj.

PRANAS BALSYS,
buvęs Laisvės bendradarbis, mirė 1949 m.

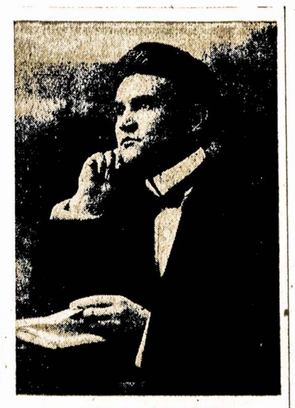

VINCAS VISOCKIS
muzikas ir geras laisvietis, jau miręs.

Tavo Mylimiausias Turtas

Moteris, šeimyna ir namai, jie reiškia daugiau už viską kiekvienam. Be jų nėra laimės mūsų gyvenime: be bile vieno iš jų mūsų gyvenimas nėra pilnas. Visoje šalyje jaučiama didelė stoka gyvenamų namų. Bet moteris ir vaikai kenčia skurdą ir ilgėsį be namų.

Įvairios rūšies agentai, apgavikai, siuntinėja atvirutes, skelbia laikraščiuose, jog nereikią trotyti vilties kas link namų klausimo. Mes, girdi, turime jums namų, kurių jūs taip trokštate. Todėl neatidėliokite nei minutės: duokite mums žinoti, kada paranku bus jus pamatyti. Nepraleiskite tik šitos progos. Proga, kuri tiktai vieną kartą gyvenime gali jums pasirodyti ...

Žmogus kaip tik to ir ieško. Važiuoja apžiūrėti. Toli už miesto ribų į laukus. Žmogus mažai ką nusimano apie namus. Jam atrodo, kad neprasti. Tyras oras. Malonus gamtos patrauklumas. Saulutė šviečia. Pievos žaliuoja. Gėlės žydi. Paukšteliai čiulba. Ant kalnelio, puikus namukas, baltas. Stogas raudonas. Langinyčios mėlynos. Penki kambariai. Už jį reikalauja $7,500.

Tiesa, nebloga proga, pilnai sutinka. Tik tiek bėda, kad nėra kai kurių gyvenimui patogumų. Kaip tai: bučernių, grosernių, ir t.t Pardavėjas, primygęs tvirtina: tik jau tais dalykais nesirūpinkite. Čia visko atveža, pristato į namus. Ką tik jūsų širdis trokšta. Tik džiaukis ir gyvenk.

Žmogus nusiperka. Nusikrauto gyventi. Reikia vandens — nėra. Laukia, laukia to, kuris viską pristato, — nėra, nesulaukia. Kaip pasiekti dirbtuvę, — transportacijos nėra. Viltį turėjo savo automobilyj, bet ir tas nusenęs, "susinervavo," nebeina.

Vasara baigiasi. Dienos darosi trumpesnės. Naktys ilgesnės. Gėlės nuvyto. Žolė geltonuoja. Paukšteliai nebečiulba. Stiprus ir žiaurus vėjas aplink draskosi. Tamsu, baisu, ilgos naktys, šalta. Jau ir lietus pro kampus bando atsilankyti svečiuosna. Pradeda barškinti, kalinėti, žiūrinėti, kaip stiprus tas jo naujas palocius. Suranda, jog tik *plaster boards*, — popieriai, daugiau nieko. Iš koks netikėtai nuliūdimas, nusiminimas. Priverstas iš naujo ieškoti kur nors kokios lindynės. Visa viltis, visas pasiryžimas, ir visos sutaupos dingo.

Štai ir vėl antra bėda. Žmogus sveikas, stiprus, gerai dirba, turi pinigų. Iš sirinko sau tinkamą vietą, pasistatys namą: 5 kambariai viršuj, 2 apačioje. *Valgomasis ir Gyvenamasis su virtuve.* Sulygsta už $12,-000. Iškasa pamatams vietą. Atveža apšildymui boilerį. Išmūrina sienas. Uždeda stogą. Uždeda aplink rynas, nuovadas srutoms. Sustoja dirbęs.

Nėra išeities, negalima. Reikalauja dviejų tūkstančių daugiau. Kreipiasi į banką. Bankas didesnės paskolos neduoda. Šiaip taip jis pasiskolina, pradeda dirbti. Priveža medžiagų, deda grindis, padlagus; apie langus ir duris reikia kietmedžio, to negauna, reikia laukti. Trūksta ir kitų tūlų reikmenų, kurių vis reikia palaukti. Rodosi, čia jau visi didieji sunkumai nugalėti. Bus gerai. Kaip tik atėjo kaleina tinkavimo, plumingo, garo suvedimo, elektros įvedimo, ir kt. Visi unijistai. Be unijos nė žingsnio. Nuo 20 iki 26 dolerių ima už dieną. Čia žmogui net visi plaukai ant galvos pasistoja. Beveik du metai praslinko, namo nėra ir nėra vilties jo bepasiekti. Darbai sumažėjo. Pinigų nebėra. Viskas brangu. Skolininkų akys atkreiptos. Žmogus, kad ir gyvas, ant vietos prapuolęs.

Daug kas šiandien sako: taip, girdi, negali būti. Darbų nėra. Namų nėra. Viskas brangu. Pragyvenimas labai sunkus. Laikai turi mainytis. Bet laikai, juk, ne oras. Patys per save nesimaino.

Kai priauga didelės armijos basakojų, kai jau šalyje pavojus, tik tuomet atidaro raštines, žino, kad tu ateisi ant egzaminų, atsakyti ant klausimų: kiek turi metų, ar esi unijistas, prie kokių partijų priklausai, kur pirmiau dirbai, kiek tau mokėjo, už kiek dabar dirbtum? Žino, kad tu priimsi, kad ir mažiausią pasiūlymą. O jeigu nuslėpsi ką ant klausimų, jie sužino iš tavo pirmo darbdavio. Taip, kad jie žino daugiau apie tave, negu tu pats apie save.

Liaudies padėjimas kasdien blogėja. Bedarbė sparčiai plečiasi, ko nei valdiški biurai nebepajėgia užslėpti. Milijonai žmonių pusbadžiai gyvena. Rodosi, taip nelabai seniai, žmogus iš bėdos galėjo už dolerį visą savaitę prasimaitinti.

Šiandien už dolerį pietų jau nebegali pavalgyti. Kas tame kaltas? Čia jau reikia supratimo apie tą didelį pasaulio judėjimą, kuriuo šiandien yra užinteresuotas kiekvienas, giliai į gyvenimą žiūrintis žmogus. Negali be didelio susijaudinimo žiūrėti į beširdžius monopolistus, kurių vienintelis tikslas — siekti ir plėšti kuo didžiausius pelnus.

Prispaustas vargo ir bėdų, vargšas žmogus nebeturi už ko griebtis. Jis paskelbia streiką. Na, ir kokios pasekmės. Viena unija streikuoja, kita boikotuoja. Trečia, tai yra, kompanička, taip daro, kaip bosas sako. Kuomi pasibaigia ir kokie rezultatai? Davė nikelį ar dešimtuką į valandą daugiau, bet už tai parduodamas savo tavorą, atsiima dolerį.

Tuomet ir kitoje darbo šakoje žmogus priverstas brangiau mokėti. Čia ir pasidaro skirtumai. Kas man galvoj su kitu: bile tik man gerai. Metai ar du praslinko. Kontraktas pasibaigia. Ir vėl iš naujo armideliai. Prie to visko, čia ir dar vienas mūsų gyvenime neužginčijamas faktas: kaip tik gauna gerą užmokestį nuo darbdavio, unijos viršylos parduoda tūkstančius vergų ant sykio. Nesakau, kad visi unijų lyderiai taip daro. Yra ir gana gerų, pasišventusių, kuriuos unijų lokalai gerai žino.

Čia kai kas gal ir pasakys, kad unijas niekinu. Visai ne! Be unijų, be organizacijų, be jokio pasipriešinimo būtų dar blogiau.

Vienas iš geriausių kovos būdų, tai balsavimas. Atėjo rinkimų diena, turi iš kalno žinoti, už ką tu balsuosi. O jeigu pasiduodi iliuzijom, visokiems prižadams, kurių maišų maišai priversti, esi prapuolęs, pats save nusiplakęs. Jeigu nežinai tikrai savo kandidato, geriau visai nebalsuok. Jeigu, nežinodamas, prirašai kryžiukų į klėtkeles, kur tau atrodo tas, gal tas, bus geras, taip balsuodamas, tai prisisodini neprietelių ant savo kupros.

Adam Markūnas.

Šiandien vargiai surasite kraštą, turintį lietuviškai kalbančiųjų, kur nerastumėt dienraščio Laisvės.

*

Per 30 metų daug pasikeitė — žymiai pagerėjo ir mūsų dienraščio turinys.

FAIRVIEW, N. J.

*

Šios apylinkės lietuviai pionieriai, Pocių šeima, sveikina "Laisvę" 30-ties metų gyvavimo dienraščiu garbingaja sukaktim. Gyvuokit ir švieskit lietuvius ilgiausius metus.

Amilija Pocienė,
Savininkė

358 Cliff Street,
Fairview, N. J.

Telephone:
CLIFFSIDE 6-2026

Pociai užlaiko Tavern iš šiuom laiku vienintėlė pasilinksminimams lietuviška užeiga šioj apylinkėj. Įžengę į Portz Tavern, tuoj pajusite lietuvišką atmosferą. Visokių gėrimų, muzika, televizija, o šeštadieniais kostumieriai pavaišinami skaniais užkandžiais. Švenčių laiku ar sulaukę svečių, užeikit į Pocių Tavern pasipirkti gėrimų bonkomis. Kainos pagal "Fair Trade" nustatymą.

SO. BOSTON, MASS.

Village Market
MIKE WASSON, prop.
Fresh Meats - Groceries
Vegetables
FREE DELIVERY
332 WEST BROADWAY,
SO. BOSTON 27, MASS.
Tel. So. 8-6899

Sveikinimas
nuo
JOHN STONIS

Tegyvuoja Dienraštis Laisvė!

Linkiu dienraščiui Laisvei gražiai gyvuoti dar per ilgus metus ir nešti apšvietą į namus tūkstančiams lietuviškai kalbančių žmonių.

Su progresyvių žmonių gausia materialine ir moraline parama, Laisvė gyvuos!

JONAS PATAŠIUS
savininkas
AUKSINIŲ DAIKTŲ KRAUTUVĖS
307 Grand St., Brooklyn, N. Y.

NEWARK, N. J.

Sveikinimai nuo—

PETER'S TAVERN
PETER TOMAŠAUSKAS
202 Jefferson St., Newark, N. J.

Antanas K. Raila

Širdingiausia linkiu Dienraščiui Laisvei gyvuoti ir tiekti apšvietą lietuviškai kalbantiems žmonėms.

ANTANAS RAILA
Brockton, Mass.
Rūbų Išdirbėjas.

Sveikinu Dienraštį Laisvę jos 30-ties metų sukaktim.

Laisvės Draugas
iš South Boston, Mass.

Artinasi Žiema

Aprūpinkite savo namelius nuo šalčio ir sniego. Pas mus galite gauti visko, kas tik reikalinga namų aptaisymui.

Mes turime balto pento, kuris nepagelsta. Taipgi Lead, Oil ir Chi-Namel pentus. - VENETIAN BLINDS.

So. Boston Hardware, Inc.
322 West Broadway, So. Boston, Mass.
Telefonas So. 8-1756

Sveikinimas
nuo
Stasio ir Mary
Pauras

Širdingi Linkėjimai Dienraščiui Laisvei
nuo
A. MIŠKINIS
2 Sudbury Ct., Maynard, Mass.

Laisvė — Žmonių Švietėja

Laisvė yra lietuvių darbininkų švietėja. O kad taip yra, tai būtinai reikia perbėgti jos gyvenimo laikotarpį. Gi dienraščio gyvenimo laikotarpis yra trisdešimt metų.

Prieš virš 30 metų labai daug atvyko lietuvių į Jungtines Amerikos Valstijas. Daugiausia jų bėgo nuo Rusijos caro patvarkymų, kad jaunuoliai, sulaukę 20 metų, turėjo eiti tarnauti kariuomenėn, su kurios pagalba būtų galima ne tik apsaugot caro sostą nuo "neviernų piliečių," bet taipgi išgąsdinti kaimyniškas šalis savo galinga kariuomene.

Jaunuolės irgi neatsiliko. Dauguma išvyko iš Lietuvos paskui savo vaikinus.

Reikia aiškiai pasakyti, kad mūsų motinos turėjo tiek vaikų gimdyti, kiek "dievulis davė." Nes kitaip joms nebūtų buvę vietos danguje. Buvo labai smertelnas griekas vengti nėštumo. Kunigų pasakymas buvo: "Davė Dievas dantis, duos ir duoną." Na, ir taip susidarė perviršis mūs Lietuvoj. Mes turėjome atsiskirti nuo tėvelių, brolių ir seselių, taipgi to brangaus krašto, kuriame mes gimėme ir augome. O žmogaus gyvenime yra labai svarbus jaunystės laikotarpis. Jis niekuomet neišnyksta iš žmogaus minčių.

Daugiausia mūs atvykusių čionai mažai buvome prasilavinę. Tai, trumpai pasakius, buvome žalia medžiaga, būtinai naudinga ir reikalinga šios šalies industrialistams.

Visi buvome jauni, tvirti, pilni pasiryžimo panešti bile sunkenybes. Vieni kitiems nepasiduoti ir nenusiskųsti sunkumais, kuriuos mes sutikome darbe. Tai buvo savo rūšies savigarba.

Bet užtarimo visi laukėme, ieškojome, kad bendrai per spaudą galėtume savo sunkumus, skriaudas darbe pareikšti svietui.

Organizavosi unijos, kovojo už tinkamesnes sąlygas darbe. Tai buvo ne mūs lietuvių kalboj ir veikloj. Bet mes stojome į unijas sykiu su kitais darbininkais, nežiūrint, kad mums trūko - stokavo angliškos kalbos.

Tarpe atvykusių, mažai prasilavinusių jaunuolių, buvo bent keleta ir prasilavinusių. Tūli iš jų stengėsi lavintis tūlų profesijų, o tūli geidė kuo greičiausiai šviesti, lavinti čionai atvykusius jaunuolius, kad jie pažintų gyvenimą taip, kaip jis iš tikrųjų yra.

Jau buvo laikraščių tuo tarpu, kai Laisvė atsirado. Jų buvo dešiniųjų, buvo ir visai mažos vertės, sakysim, Saulė. Taipgi Socialistų Sąjunga jau leido Kovą. Tai buvo lietuvių socialistų organas, kurį skaitė, taip sakant, tik sąjungiečiai. Pašaliniai lietuviai darbininkai dar vis baidėsi Kovos. Jiems reikėjo liaudiško laikraščio. Ot, ir tą spragą užėmė Laisvė. Iš karto eidama savaitraščiu, o vėliau tapo dienraščiu.

Labai, labai daug mūsų lietuvių darbininkų apšvietė Laisvė. Jos turinys man visuomet patikdavo. Ją skaitau nuo jos atsiradimo. Visuomet bandydavau bendradarbiauti jai.

Laisvės redaktoriai visuomet buvo draugiški. Leonas Pruseika, V. Paukštys ir kiti. Tiesa, dabar jau ją redaguoja kiti draugai: R. Mizara, A. Bimba, Šolomskas, Tauras. Visi gerai man žinomi žmonės.

Tie redaktoriai ne tik apšvietė mus, lietuvius darbininkus, bet labai daug pinigų sutaupė mums. Juk tik pamislykime, kiek kunigėliai būtų mūs kišenius iškraustę?!

Na, o kiek Tėvynės Lietuvos "mylėtojai" būtų pasipelnę?!

Aiškiai atmename, kas atsitiko po Pirmojo Karo. Labai daug bendrovių buvo įsteigta dėl "gelbėjimo mūs Tėvynės Lietuvos." O kas pasinaudojo iš to?

Laisvė visuomet nurodė tuos apgaulingus skymus. Ir tie, kurie paklausė, jie nebuvo apgauti.

Ir po Antrojo Pasaulinio Karo doleriai yra žuvaujami iš tų lietuvių, kurių Laisvė neturi progos pasiekti.

Gyvuok, dienrašti Laisve, švietėja, ilgiausius metus! Dar tu jaunutė, tik 38 metų, o kai pradėjai eiti dienraščiu — tik 30 metų!

Pranas.

Atsiminimai Apie Laisvę

Man teko darbuotis Laisvei per 30 metų. Po poros metų, kai aš pribuvau iš Lietuvos, pradėjo Laisvė eiti dienraščiu. Per tą visą laiką Laisvė saugojo darbininkų interesus, neperžengdama darbininkiškos linijos.

Gyvenau tuomet dar Nashua, N. H. Užėjus tekstiliečių streikui, darbininkai turėjo pusėtinai ilgai streikuoti. Laisvė tuomet buvo dar jaunutė. Jos pundai buvo atsiųsti į Nashua ir greit išdalinti darbininkams nemokamai, kad darbininkai matytų, kokias skriaudas jiems daro samdytojai su savo agentais, puolančiais streikierius.

Ir taip Laisvė nuolatos talpindavo raštus, kurie mokė darbininkus, kaip kovoti, kaip laikytis, streikui iškilus, kaip ginti savo interesus.

Man teko bendradarbiauti Laisvei, taipgi rinkti prenumeratas, gauti iš darbininkų paramos savo kelrodžiui tvirtinti. Tuomet buvo sunkūs laikai. Laisvė turėjo ir daug priešų, kurie viską darė, kad tik atkalbinėjus žmones nuo dienraščio skaitymo.

Bet priešų pastangos nuėjo perniek. Progresyvė visuomenė laimėjo. O tai reiškia ir Laisvė, eidama drauge su pažangiąja visuomene, buvo pergalėtoja.

Brangūs darbininkai ir darbininkės! Skaitykite ir remkite savo dienraštį Laisvę. Raginkite ir savo vaikus, kad jie darytų tą patį. Ir jie turi mokėti ginti savo klasės reikalus. Tokiems laikraščiams, kaip Keleivis, Naujienos, Darbininkas, Vienybė, darbininkų reikalai niekad nerūpėjo ir nerūpi. Jiems tik rūpi darbininkus apmulkinti ir palaikyti juos tamsybėje.

Linkiu mūsų brangiajam dienraščiui Laisvei dar 30 metų gyvuoti!

S. Penkauskas.

Sveika Būki, Laisve!

Sveika būki, Laisve,
Žmonijos švietėja,
Per trisdešimt metų
Kultūros nešėja!

Tu su teisybe,
Su mokslo šviesa,
Žengei plačiuoju keliu
Į žmonių minias.

Nors ant tavo kelio
Daugel priešų buvo
Ir ne vieną kartą
Rengės pražudyt,

Bet kad tu mokėjai
Teisybę apginti,
Už tai plačios minios
Kartu su tavim.

Darbininkų klasei
Tu brangi esi,
Iš viso pasaulio
Žinelės neši.

Katrą tu dienelę
Mūs neaplankai,
Teisingų žinelių
Kitur sunkų gauti.

Keliaukie, gyvuokie,
Nors kalias aštrus,
Nešk mokslą ir žinias
Į plačias minias.

Visokie apuokai
Vis ant tavęs puola,—
Jų troškimas yra
Tave pražudyt.

Mat, jie labai bijos
Šviesos spindulėlio,
Kurį tu išdidžiai
Į minias neši.

Tik gudrūs vadovai,
Geri kapitonai,
Per trisdešimt metų
Kelią išdabojo.

Gyvuoki, Laisvute,
Dar ilgai - ilgai,
Nešk teisingas žinias
Liaudžiai pavergtai.

Nors dar daugel audrų
Gal reiks tau sutikt,
Bet su drūta viltim
Jos bus nugalėtos.

Stebėtoja.

Passaic, N. J.

Kadaise šisai miestelis buvo irgi žymi lietuvių kolonija. Čia darbavosi: P. Sakatauskas, P. Norkus, broliai Giliai ir dar keletas apsišvietusių. Dabar Passaikis, kaipo buvusi lietuvių žymi kolonija, jokio veikimio nesudaro. Dar, rodos, yra pora draugijėlių ir SLA 47 kuopa.

Iš biznierių kol kas puikiai verčiasi senas progresistas ir apšvietos mylėtojas Alekas Lakštutis. Lakštučiai užlaiko gražią apavalų krautuvę, vardu Brooklyn Shoe Store.

Šiemet atžymima 25 metų sukaktis, kai Lakštučiai operuoja toje pačioje vietoje — 100 Market St. — virš minėtą krautuvę.

Alekas yra vedęs cliffsidietę Onutę Adomaitytę. Turi išauginę vienturtį sūnų, kuris jau yra vedęs ir padeda tėveliams krautuvės darbe. Jų krautuvės skelbimas ir linkėjimai Laisvei telpa šioje jubiliejinėje laidoje.

Aleko Draugas Kazys.

Pažvelgus Atgal

Pradedant nuo 1917 m. iki dabar Laisvė visuomet lošė svarbią rolę. Ir dabar ji kovoja prieš reakcinių įstatymų leidėjus ir jų rėmėjus. Dabartiniu laiku, man rodosi, dienraščiui lengviau kovoti prieš žandarų ant liaudies užpuldinėjimus, negu buvo seniau.

Laisvės dienraštis, turėdamas 30 metų amžiaus, yra pačiame drūtume.

Palmerio užpuolimo laikais Laisvė buvo silpnesnė atmušdinėti reakcijos bangai, mažiau ji tuomet buvo žinoma ir mažiau turėjo skaitytojų.

Mes, būdami darbo klasės nariais, privalome suteikti pagalbą mūsų kovingiems draugams, kuriuos persekioja valdžia. Dabar toji pagalba reikalinga labiau, negu kad buvo pirmiau.

Dienraštis Laisvė pagei-dauja daugiau skaitytojų. Dideli ir maži — visose lietuvių kolonijose — privalo susirinkti į mitingus ir ten paakstinti tuos, kurie dar Laisvės neskaito, kad jie ją užsisakytų.

A. P. R.,
Bridgeport, Conn.

Sveikinu Dienraštį Laisvę šiaja garbinga sukaktimi ir linkiu jam gražiai gyvuoti dar ilgus metus.

ANTANAS VASARIS.

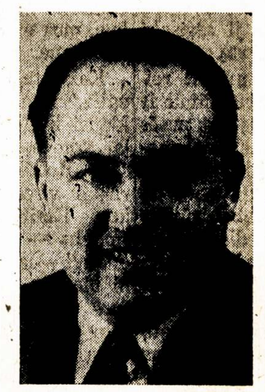

Antanas Vasaris

Brangių kailinių-futrų
išdirbėjas.

WARRIS' FURRIERS

735 North Main St., Brockton, Mass.

Lawrence, Mass.

Mission Orange Co.

49 WILLOW STREET,
LAWRENCE, MASS.

Išdirbėjai
Geriausių Soda-Saldžių Gėrimų

Pristatome į namus vestuvėms, krikštynoms ir kitokiems pokiliams, taipgi saliūnams ir krautuvėms.

Floral Designs Cut
Potted Plants Flowers

Rose Bud Flowers

85 LAWRENCE ST.,
cor. Elm St.
LAWRENCE, MASS.

Phone 38705

"Flowers Telegraphed Everywhere"

SoBiL's

DEPARTMENT STORE

136 LAWRENCE STREET,
LAWRENCE, MASS.

CLOTHES & SHOES
FOR ENTIRE FAMILY

Lawrence-Methuen, Mass.

Tegyvuoja Dienraštis Laisvė, tasai didysis Amerikos lietuvių vadas ir mokytojas.

ALDLD 7-toji Apskritis.

1949 METŲ VALDYBA:

H. Tamošauskienė — J. M. Lukas
D. Lukienė — J. Grybas
J. Karsonas — J. Jeskevičius
S. Penkauskas — V. Šrikis.
S. Baronas

GERRISH, PETERS & CO.

Commercial Refrigeration
Restaurant Supplies

136 Hampshire St., Lawrence, Mass.
Tel. 23132

NEWBRAU TAVERN, Inc.

95 NEWBURY ST.,
LAWRENCE, MASS.

Bill Chick and Eddie Kania,
props.

SEERPINO'S FARMS

Milk, Creams, Butter
Milk and Hemogenized Milk

483 Howe St., Methuen, Mass.
Telephone 30309

Pristatome pieną į namus, krautuves ir į restaurantus.

Boynes Texaco Service Station

GAS - OIL - TIRES - ACCESSORIES
BATTERIES - LUBRICATION - WASHING

Telephone 79022

Swan & Jackson Sts., Methuen, Mass.

Compliments
of

Lemay Oil Co.

36 LOWELL STREET,
Methuen, Mass.

Greitas
Patarnavimas

TELEPHONE 31223

BE HAPPY
with
HAVARD
EXPORT and ALE
Green Label

M. CARNEY COMPANY

49-61 Hampshire St.,
Lawrence, Mass.

Compliments
of

TADCASTER

ALE --- BEER

The Worcester Brewing Company
Worcester, Mass.

Kaip Mane Laisvė Atvedė Į Susipratimą

Aš atsimenu tuos laikus, kuomet atvažiavau į Ameriką ir apsistojau pas savo seserį, mažame miestelyje — Kewanee, Ill. Aš tada buvau dar šešiolikinis ir dievobaimingas vaikinukas. Sesuo, bijodama, kad mane neišvestų iš doros kelio, patarė tėvams per laiškus neleisti manęs į Ameriką, nes čia esą daug bedievių ir socialistų, kurie gali ir mane paklaidinti. Ir ji atsisakė siųsti man šipkartę.

Bet tėvams, kuriems reikėjo auginti keturį sūnus ir keturios dukterys ant pusės valako žemės, nebuvo įmanoma visus išlaikyti namie. Tad reikėjo kur nors išsiųsti. O man labai rūpėjo pamatyti tuos bedievius. Aš negalėjau įsivaizdinti, kaip žmogus gali būti be dievo! Aš iš biblijos, katekizmo ir visų maldaknygių supratau, kad viską ant žemės dievas sutvėrė ir be dievo valios nei plaukas nuo galvos nenukrinta. Reiškia, viskas turi būti su dievu. Aš ir žodžio "bedievis" nebuvau girdėjęs. Pas mus kitų tikėjimų žmones, arba mažai tikinčius vadino "bambizais," "pagonimis" ir "gyvuliais."

Na, mislinu, jau jeigu ten ir yra tokių bedievių, tai mano pareiga bus juos atvesti prie dievo, nes aš mokėjau atmintinai svarbesnius iš biblijos ir katekizmo kodeksus. Jau jeigu aš jų neatversiu atgal prie tikėjimo, tai jie manęs irgi nesuklaidins.

Apie socialistus aš visaip buvau girdėjęs. Vieni sakė, kad tai naujos gadynės skelbėjai, kurie nori nuversti despotišką caro valdžią ir įsteigti žmonėms laisvę. Kiti sakė, daugiausia davatkos ir kunigai, kad tai yra labai blogi žmonės: "padegėjai," "arkliavagiai" ir einą prieš dievo palaimintą carą. Nors aš socialistų kalbų nebuvau girdėjęs ir raštų nebuvau skaitęs, bet kažin kodėl man atrodė, kad jie greičiau yra gerovės ir laisvės skelbėjai, negu arkliavagiai.

Kad kunigai tyčia meluotų apie socialistus, kaip jie dabar meluoja apie komunistus, aš tokios minties neturėjau, nes stipriai "dievo dvasios" jau buvau apimtas, tad nei mąstyti apie tai negalėjau. Bet kažin kas mane vis judindavo tuo klausimu: Kodėl vieni turtingi ir nieko nedirba, o kiti biedni ir dirba nuo tamsos iki tamsai? Aš manydavau, kad žmonės tik sunkiai dirbdami, gali būti turtingi. Bet dabar, šale mūsų — Paberžių kaime, — buvo Parovėjos ir Atstravo dvarai, kurie priklausė grafui Tiškevičiui. Sakoma, jis turėjo net 99 dvarus. Jis jų pats nedirbo, o tik važinėdavo po kitas šalis, daugiausiai Francūzijoj, ten lėbaudavo ir tik sykį į metus atvažiuodavo savo dvarų apžiūrėti. O kumečiai ir kiti samdiniai sunkiai dirbdavo ištisas dienas ir nieko neturėdavo, tik vos gyvybę palaikydavo. Ir kuomet grafas Tiškevičius važiuodavo vieškeliu gražiausioj kalmaškoj su keturiais arkliais pakinkytais, tai tie dvaro ir kaimų biedni žmoneliai, nusiėmę kepures lenkiasi, kiti net atsiklaupia, prieš tą dvarponį.

Mano jaunas protas negalėdavo to visko suprasti, bet man būdavo gaila ir koktu, kuomet tokias scenas matydavau.

Negalėdamas tų klausimų suprasti, sykį kreipiaus prie motinos, kad man paaiškintų.

— Ką tu, sūneli, tokiais klausimais užsiimi, — atsakė motina. — Tai yra dievo valia ir taip buvo, taip ir bus, mes nieko kitaip nepadarysime.

Kokia tai gali būti "dievo valia," mislinu sau. Paklausi ko, dėl ko karas kyla, "dievo taip duota," atsako. Kodėl kyla badas, maras ir visos piktosios ligos, kur išmiršta tūkstančiai žmonių — vis tai "dievo duota" — atsako. Kodėl vieni biedni, o kiti turtingi ir tuos turtinguosius biedniejį taip gerbia, tai tokia dievo valia — atsako. Bet tuomi nieko man neišaiškina. Suversti visas nedorybes ant dievo negalima, nes, sakoma, dievas yra geras, teisingas ir mielaširdingas, tai jis negali būti nedoras.

Ne, taip negali būti, čia yra kaip nors kitaip, galvoju aš. Mama ir kiti patarėjai, matomai, irgi negali tų klausimų išaiškinti, tai jie taip ir suverčia viską ant dievo valios.

Atvažiavęs Amerikon ėmiau skaityti visokias knygas ir laikraščius, nes labai mėgau skaityti. Pirmiausiai parsitraukdavau pasakų knygutes: "Apie Gražią Magelioną," "Genovaitę" ir kitas. Paskiaus pradėjau laikraščius, religinio, tautinio ir socialistinio turinio, skaityti. Prie skaitymo griebiausi taip, kaip trokštantis vandenio. Vis norėjau surasti sau atsakymą.

Vieną sykį su savo švogeriu P. Mikelėnu einant pasivaikščioti, sutinkame vieną vaikiną, tai V. Petraitis, kuris dirba toj pačioj dirbtuvėj.

— Gerą vakarą, — sako Vincas. Mes atsakome taip pat, — gerą.

Pasikalbėję biskį, Vincas sako, gal mylėtumėt paskaityti, čia turiu naują laikraštį, tik pradėjo išleisti, ir štraukia iš kišenės Laisvę.

— Dar tokio laikraščio aš neskaičiau, — sakau švogeriui, paėjęs toliau.

— Tu geriau to laikraščio neskaityk, nes, ar tu žinai, kas tas V. Petraitis? Tai bedievis, socialistas, kuris platina tokius raštus, kur griauna tikėjimą.

Švogerio ir kitų patarimų aš neklausiau ir nebijojau skaityti jokių raštų. Man atrodė, kad tik per skaitymą galima atskirti gerą nuo blogo. Ir, jeigu peklos vartai negali sugriauti tikėjimo, tai kaip jau čia sugriaus laikraštis, mislydavau aš.

Nuo to sykio, aš pradėjau skaityti reguliariai Laisvę, Kovą ir visokias knygeles, kurių aš nebuvau dar skaitęs.

Reikia pasakyti, kad man iš pradžių geriau patiko socialistiniai laikraščiai, negu religiniai ar tautiški, nes pastarieji tos pačios nuomonės laikėsi, kaip ir Lietuvos davatkos, kad viską aiškina sulyg "dievo valios." Ir, apart šmeižtų prieš socialistus, (taip, kaip dabar prieš komunistus), juose nieko gero nėra. Kas kita su Laisve. Ją skaitydamas supratau, kad karai kyla ne dėl "dievo valios," bet dėl kapitalistinių kraštų varžytinių už rinkas.

Tą klausimą, kas link biednų ir turtingų, Laisvę skaitydamas, supratau, kad tai yra dėl netikusio surėdymo. Skurdas ir išnaudojimas išnyks tik tuomet, kuomet žemė, kasyklos, fabrikai ir visas šalies turtas priklausys visuomenei, o ne atskiriems asmenims ir kompanijoms, nes prekės bus dirbamos ne pelnui, bet naudojimui. Šie ir kiti paaiškinimai, kuriuos gavau, skaitydamas Laisvę, atsakė man į visus tuos klausimus, dėl kurių negavau atsakymo, būdamas Lietuvoje. Ir aš suprantu, kad tie raštai manęs nepaklaidino, nes aš pirmiau buvau paklaidintas, bet *atvedė į susipratimą.*

Mykolas Punis.

DR. A. L. GRAIČIŪNAS,
Laisvės bendradarbis, veikėjas.

Ar Galimas Ilgas Amžius Kapitalistinėje Sistemoje?

Trumpai kalbant, į klausimą reikia atsakyti: **negalimas.** Pirmiausias ir pamatinis dalykas, tai žmogaus ekonominės, kasdieninės gyvenimo problemos. Dirbk ir bijokis, kad bosas neatneštų ir nepakištų tavo panosėn paskutinės dienos uždarbį ir nepasakytų: Jonai, tau darbo jau neturiu. O tai milijonai darbininkų pergyvena tokius atsitikimus, iki žmogus pasiekia 60 metų amžiaus.

Labai plačiai yra kalbama dėl žmonių amžiaus ilgumo. Natūralistai savuose žurnaluose daro plačias išvadas. Girdi, jeigu žmogus gyvena tiktai 55 iki 65 metų, tai tik gyvena vieną trečią dalį savo amžiaus, nes natūralistų mokslinė teorija daro išvadą, kad žmogus turėtų gyventi nuo 140 iki 200 metų. Jie nurodo tokius kraštus, kur dar nėra galutinai užkariavusi kapitalistinė sistema.

Medicinos tyrinėtojai irgi deda dideles pastangas, kad surasti būdus, kaip būt galima pailginti žmogaus amžių, bet iki šio laiko nieko konkretaus parodyti negalima. Dažnai per radiją pakartoja, kad tas ir tas daktaras sakė, jog 80 metų yra žmogaus pradžia gyvenimo, bet kiek yra žinoma, kuris žmogus pasiekia 80 metų, kad ne pradžia jojo gyvenimo, bet pabaiga.

Atsimename, kaip Lietuvoje nuo pat kūdikystės mums motina duodavo valgyti tai, ką ji turėdavo, kuo geriausiai suprato ir žinojo. Religin. tamsybės dogma tai pirmiausia vergiškumo dvasia, kūdikius apdovanoja dievo rūstybe, velnio ir pragaro baime, kūdikis būna įbaugintas taip, kad priėtemos laike bijo už grįčios durų išeiti, nes įpasakota, kad ten tamsoje randasi velnias, kuris tave pagaus. Todėl iš pat mažumės gauni fizinę silpnybę iš baimės, nedavalgymo ir kitokių gyvenimo trūkumų.

Aš čia kalbu apie 19-to šimtmečio pabaigą. Tų laikų Lietuvos tikintieji nobažnai laikėsi dvasiškijos įsakymų. Bažnyčia užsako nuo 7-nių metų vaikams nevalgyti pieno per 7 savaites gavėnioje. Šešių metų vaikutis ar mergytė išvaromi žąsų ganyti, turi vargti, budėti, tėmyti, kad nepraganytų kokį žąsiuką. O jei pasitaikė nelaimė, praganei, tai žinok, tavo užpakalis atsiims įvalias rykščių.

Nedatekliai sudaro nuožmius būtinumus žmonių gyvenimo trumpinime.

Paimkime panagrinėti aukštai technikoje pakilusias kapitalistines šalis, pas kurias atrodytų nieko nėra, kas trukdytų žmogaus ilgesnio amžiaus pasiekimui.

Paimkime mūsų Jungtines Valstijas. Laisvė, apšvieta čia yra galima pasiekti geriau, kaip kad bile kuriame kitame kapitalistiniame krašte. Bet tai dar nepailgina žmogaus amžiaus. Pamatas žmogui ilgai gyventi turėtų būti ekonominė laisvė. Dėja, mes jos čia neturime. Darbininkas eina pas fabrikantą, gavęs darbą, jis ir jo šeima džiaugias. Karo laiku, kai buvo didžiausi reikalavimai visokių gamybos reikmenų, tai bosai džiaugėsi ir trynė iš džiaugsmo rankas, gavę darbininkų. Betgi karas nėra amžinas. Jis pasibaigė. Bosams nustoja doleriai byrėti iš gausos rago. Reikia darbininkus atleisti, kitiems mokestis mažinti.

Va, čia ir pasirodo pilnoje dienos šviesoje darbininko ekonominė nelaisvė.

Gyvenamieji namai neturi patogumų ar parankumų. Namai, pastatyti tam, kad už juos dolerius gauti, o ne žmonių sveikatai palaikyti ir amžiui ilginti.

Maisto gamyba kapitalistinėje tvarkoje taipgi "keista." Pirmiausia paimsime duoną. Iš kokių miltų ji tampa sudaryta? Iš balčiausių miltų, kuriuose nesiranda nei mažiausios dalelės brandinio maisto, o vien tik iš krakmolo. Valgydamas tokią duoną per eiles metų žmogus ne ilgina savo amžių, bet trumpina.

Kalbant apie šią visuomeninę tvarką ir jos siekius, kur tik pažvelgiam, vis surandam ne gyvenimo tikslą, bet dolerio tikslą. Paimsime keletą stambių industrijų nuo mainų išdirbystės. Unijos vadai reikalauja iš valdžios, kad geriau prižiūrėtų mainų ventiliaciją ir kitas mainieriams pavojingas vietas, bet ar valstijos pareigūnai skubinasi prie to? Jeigu skubėtų, tai John Lewis, mainierių prezidentas sustotų reikalavęs iš valdžios tokių dalykų. Todėl mainierys, išdirbęs mainose iki 60 metų, tampa paleistas "ant loskavos duonos," ba jis jau turi galybę dulkių prisitraukęs į plaučius. Jo amžius jau baigiasi.

Plieno gamyboje darbininkai dirba paskubos sistema, o karštis neapsakytas; dirba be marškinių, prakaitas bėga, kaip lietus. Kai žmogus išdirba kelioliką metų, jo visi gyvieji syvai tampa iščiulpti, tai ką gi bekalbėti apie ilgą amžių?

Tas pats ir kitose stambiose industrijose. Unija, ne unija, jei gali atlaikyti paskubą, tai dirbk, negali, eik namo.

Daugiausia trukdo ir mažina žmonių sveikatą ir ilgesnį amžių gyventi, pernelyg didžiuliai sukčiai ir dolerių gaudytojai. Dabartinė visuomeninė tvarka yra paremta ant dolerio, todėl nereikia nusigąsti ir pulti despeeracijon.

Nereikia sakyti: "esu 60 metų, paleido iš darbo, — išeitis beliko tik mirti." Toksai supratimas nėra niekam geras, bevertis ir blogų žmonių išmislas. Dėl visa to niekas kitas nėra kaltas, kaip tik privatinės gamybos pamatas; pakeiskit dabartinę privatinę nuosavybę ant socialistinių pamatų, tada matysite, tokie ai manavimai pranyks taip, kaip miglotas rytas, pakilus saulei.

Socialistiniame draugijos pamate nebus darbo žmonės mėtomi iš darbų ir ne žmonės darbo ieškos, o darbas ieškos žmonių. Tada visi dirbs be jokio paskirstymo ir sutartinai džiaugsis savo darbo triūsu. Pranyks bereikalingi rūpesčiai, pakils pažanga ir idėja apie ilgą amžių gyventi.

K. Depsas.

Lawrence-Methuen, Mass.

Sveikina Jubiliejumi
Sophie Penkauskienė,
savininkė
BEAUTY SHOPPE
33 Chestnut St., Lawrence, Mass.
Savo 15-kos metų patyrimu ir vėliausio ištobulinimo mašinomis tinkamai atliekame visokius PERMANENT WAVES.
Telefonas: 5809.

Jubiliejiniai Linkėjimai
nuo
Baltrus Chulada
164 Park St., Lawrence, Mass.
GEROS RŪŠIES MAISTO
KRAUTUVĖ

PETER WALLIS
FURRIER & TAILOR
We specialize in all Fur work
Reasonable Prices
373 ESSEX STREET,
LAWRENCE, MASS.
Room 5.

Compliments of
MARTIN OIL CO.
Complete Automatic Oil Heating Service
Distributor for
SUN HEAT RANGE
and FUEL OIL
50 KIRK STREET,
Methuen, Mass.
Telephone Lawrence 27577.

Compliments of
M. J. Basseth Hardware Co.
Paints - Varnish - Wall Paper
Kitchenware - Locksmith
258-260-262 PARK STREET,
LAWRENCE, MASS.
Phone 6064

Sveikina Dienraštį Laisvę
Petras Aleksonis
219 A FARNHAM STREET,
LAWRENCE, MASS.
Užlaiko virtą, žalią ir konservuotą mėsą, daržoves ir saldainius.
Viskas geriausios rūšies.
MANDAGUS PATARNAVIMAS.

Boles Churlionio
FUNERAL HOME
LAWRENCE, MASS.
16 PACK ST. Tel. 6486

Lawrence - Methuen, Mass.

EMPIRE STATE INSURANCE CO.
of Watertown, N. Y.
EVERY TYPE OF PROPERTY INSURANCE
FOR INDUSTRY AND THE HOME
Telephone 20074—Notary Public
A. F. SWEETRA, agent
INSURANCE & TRAVEL SERVICE
SHIP AND AIR LINE RESERVATION
135 Newbury St., Lawrence, Mass.

Linkėjimai Dienraščiui Laisvei
Šio Jubiliejaus Proga
nuo
Maple Park Bendrovės, Methuen, Mass.
J. KODIS, pirmininkas
J. SLAVIS, vice-pirmininkas,
VALERIJA ZULA, iždininkė,
J. SHUPETRIS, prot. rašt.
Trustistai:
S. PENKAUSKAS,
J. RUDIS,
I. CHULADA.
B. of D.:
T. TARTONIS,
D. SUKACKAS,
M. BALEVICH,
J. P. MILVID,
A. RAMEIKIS.

MARTINO MOTOR SALES
KAISER-FRAZER DEALERS
For the biggest Deal - in - Town see us before you buy.
Pasimatykite ir pasitarkite su jais dėl automobilių, tai bus jūsų naudai.
446 Prospect St., Methuen, Mass.
Telefonas: 25642-38474.

QUALITY BRANDS, Inc.
WHOLESALERS, IMPORTERS AND RECTIFIERS
WINES, BEERS AND LIQUORS
609-611 Common Street, Lawrence, Mass.
Phones: 21761 - 32762 - 24969
Lic. Nos. W-I 172, R-17

COMPLIMENTS OF
Bruno S. Wojtkun, D. M. D.
414 ESSEX STREET, LAWRENCE, MASS.
TELEPHONE 21002.

Bob's Package Store, Inc.
LIQUOR, WINES AND BEERS
PROMPT AND FREE DELIVERY
289 Park Street, Lawrence, Mass.
TEL. 30979